

УДК 338.48:911.3

Молодецький А.Е., Євтушенко О.В.

ПЕРСПЕКТИВНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

В статті запропонована уточнена та розширена систематика типів та видів спортивного туризму. Запропоновано включати до системи спортивної туристичної діяльності туристів - вболівальників масових спортивних заходів. Розглянуто найбільш перспективні напрями розвитку окремих типів та видів спортивного туризму в регіонах України.

Ключові слова: спортивний туризм, систематика туризму, перспективні регіони, туристичні ресурси.

В статье предложена уточненная и расширенная систематика типов и видов спортивного туризма. Предложено включать в системы спортивной туристической деятельности туристов - болельщиков массовых спортивных мероприятий. Рассмотрены наиболее перспективные направления развития отдельных типов и видов спортивного туризма в регионах Украины .

Ключевые слова: спортивный туризм , систематика туризма , перспективные регионы, туристические ресурсы .

In the article the updated and expanded taxonomy of types and kinds of sports tourism. A system to include sports tourism activities tourists - fans of mass sports events. Considered the most promising areas of certain types and kinds of sports tourism in the regions of Ukraine .

Keywords: sports tourism , tourism systematics promising regions , tourist resources.

Вступ. Спортивний туризм в останні десятиріччя активно розвивається в багатьох країнах. Це пов'язано як з бажанням людини відійти від буденності, побути наодинці з природою, отримати нові відчуття, враження та емоції. З розвитком науки і техніки, з появою нових технологій з'являються й нові види туризму, в тому числі і спортивного.

Займаючись певним видом спортивного туризму, людина оздоровлює та зміцнює фізичне і моральне здоров'я. Знаходячись в незвичайному для себе середовищі, в незвичайних ситуаціях людина отримує необхідну після сидячої роботи в офісі, наприклад, своєрідний «струс». Процес морального оздоровлення відбувається шляхом

споглядання і насолоди тишею, співом птахів, журчанням води, шелестом листя і т. д.

Ціллю даного дослідження являється аналіз ресурсів, факторів та структурних особливостей розвитку спортивного туризму в світі, в Україні та Причорноморському регіоні.

Метою даного дослідження є класифікація та аналіз наявності умов та ресурсів розвитку спортивного туризму в окремих регіонах нашої країни, зокрема в північно-західному Причорномор'ї. Одною з найбільш актуальних задач статті стало уточнення, конкретизація і систематизація різноманітних класифікацій та систематичних побудов структури і напрямів спортивного туризму, як однієї з головних компонент туристичної діяльності.

Об'єктом дослідження є спортивний туризм, як форма туристичної діяльності, структуризація його напрямів, диференціювання окремих його типів та видів.

Предметом дослідження стала територіальна структура форм і напрямів спортивного туризму в окремих регіонах України.

Аналіз попередніх досліджень. Для написання статті були проаналізовані теоретичні та методичні розділи фундаментальних наукових розвідок О.О. Любіцевої, В.А. Квартального, М.П. Мальської, І.В. Зоріна та інших фахівців в сфері географії та економіки туризму. В дослідженнях цих авторів виявлено характерні особливості виокремлення напрямів та форм туристичної діяльності, зокрема і спортивного туризму. Додатковою інформацією для класифікаційних побудов послужили енциклопедичні довідники туристичного і географічного профілю [1-11].

Виклад основного матеріалу дослідження. Спортивний туризм займає важливе місце серед інших напрямів туризму. Основна відмінність цього напрямку туризму від інших полягає в тому, що учасники спортивного туризму найчастіше це люди, що потребують якогось екстриму, бажають побачити красу дикої природи, випробувати себе або змінити обстановку. Головний акцент в спортивному туризмі робиться на фізичні навантаження та своєрідні емоційні стряски. В спортивному туризмі учасників в меншій степені хвилює комфорт подорожі. Найважливішим фактором являється відповідність фізичної підготовки і здоров'я умовам виду спортивного туризму, тобто чи зможе організм індивіду витримати те чи інше навантаження.

Туризм як сектор сучасної економіки в багатьох країнах став суттєвою галуззю створення валового національного продукту. Україна в 21 сторіччі активно приєднується до числа таких держав. Одним з проявів цього процесу являється проведення в країні таких масових туристичних заходів, як футбольний чемпіонат Європи ЄВРО-2012 спільно з Республікою Польща і чемпіонату континенту по баскетболу в 2015 р.

До спортивного напрямку в туризмі слід віднести, на нашу думку, діяльність тих туристів-вболівальників, які за межами місць свого

постійного проживання відвідують спортивні змагання з участю улюблених команд та окремих спортсменів.

А.Е. Молодецьким и В.В. Салютіним розроблена систематика спортивного туризму, що охоплює найбільш популярні і відомі типи, підтипи і види спортивного туризму (рис. 1). Прослідкуємо головні фактори і регіональні особливості розвитку окремих типів, підтипів і видів спортивного туризму, що являються, на наш погляд, найбільш перспективними для окремих територій України. Найбільш перспективним для Причорноморського регіону є види водного туризму. До цих видів туризму відносять: прогулянковий, яхтовий, круїзний та екстремальний водний туризм.

Великим попитом користується такий вид короткострокових подорожей, як морські та річкові прогулянки в АР Крим, Одеській, Миколаївській та Херсонській областях, які здійснюються на прогулянкових катерах різної місткості й комфортності.

Яхтовий туризм, в тому числі міжнародний, – явище нове не тільки для України, але і для всіх країн Причорномор'я. Це поняття включає в себе не тільки наявність достатньої кількості яхт, придатних для цілей морського плавання, а й наявність всієї інфраструктури, що дозволяє забезпечувати цей вид активного відпочинку і спорту в морських умовах. В Одесі та прилеглий території знаходиться ряд яхтклубів, які користуються популярністю серед яхтсменів. Це: яхт клуби «Чорноморський», «Одеса», «Посейдон».

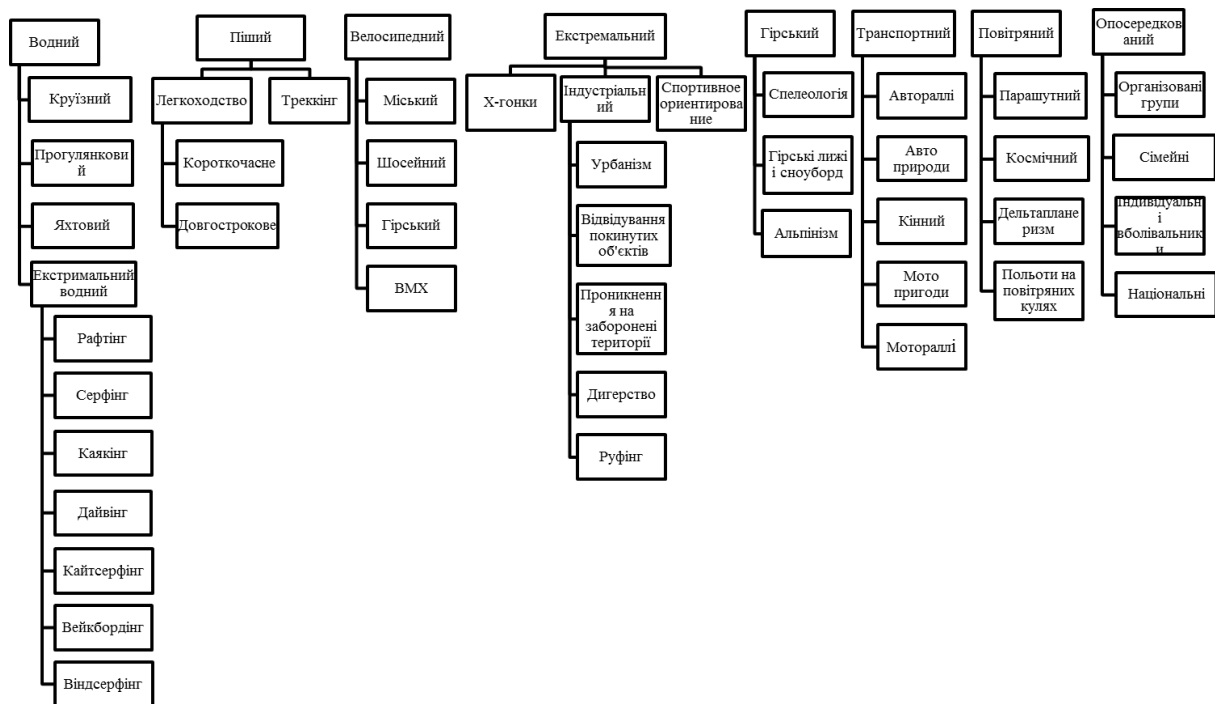

Рис.1. Систематика спортивного туризму

Одним з найпоширеніших видів водних подорожей є круїзи. Круїз – це морська або річкова подорож з відвідуванням портових міст декількох країн. Великою перевагою круїзів є їх безвізовість. Єдина віза, яку потрібно отримати, – це віза країни, з якої починається круїз. Круїзи в Україні популярні як серед українців, так і серед росіян. Круїзи по Дніпру і територіально і фінансово зручні для жителів України та Росії. Самі круїзи починаються в Києві і діляться на дві частини: подорож по Дніпру і подорож по Чорному морю до бергів Криму і гирлу Дунаю [12].

Екстремальний водний туризм представлений на регіональному рівні Причорномор'я: в Миколаївській та Херсонській, а також у Хмельницькій та інших областях в басейнах Південного Бугу, Дністра, Десни, Сейму, де помітну роль відіграють такі види, як: каякінг, рафтинг, сплави на плотах. В останні роки кайтсерфінг активно практикується як у Криму, так і на всьому узбережжі курортних міст узбережжя Чорного та Азовського морів.

Рафтинг, сплав і каньонінг на території України практикується на річках Чорний Черемош, Десна, Південний Буг, Рось, Дністер, Тетерів та інші, уздовж найбільш мальовничих річкових берегів. Загалом, можна сказати, що спортивний водний туризм в Україні тільки набирає обертів. Країна володіє значиними ресурсами для розвитку цих видів туризму з високими можливостями. Основною метою пішохідного туризму є піше подолання групою або індивідуалом маршруту по слабкопересеченній місцевості. Центрами піших подорожей в Україні є Кримські та Карпатські гори. На відміну від виїзного туризму, такі походи вимагають мінімальних фінансових витрат, даруючи при цьому яскраві враження від місцевої природи і незабутні враження.

Автомобільний туризм, підтип транспортного - це подорожі людей в країни чи місцевості, відмінні від їх постійного місця проживання, в яких основним засобом пересування виступає приватний або орендований автомобіль. Україна, на жаль, небагата країна, і це не єдина проблема, що стримує бурхливий розвиток моторуху.

Південно-східний Крим, а точніше околиці Феодосії і Коктебеля, по праву вважається колискою планеризму на просторах колишнього Союзу. Тут, на плато Узун-Сирт, в 20-30 - ті роки минулого століття проводилися перші всесоюзні планерні зльоти, що дали путівку в життя цілому поколінню авіаторів і авіаконструкторів.

Сьогодні Коктебель і Феодосія – визнані центри повітроплавного спорту. Щорічно на початку травня у Феодосії проводяться міжнародні змагання «Повітряне братство» і чемпіонат з польотів на теплових аеростатах, в яких можна взяти участь у показових польотах в якості пасажера. Велосипедний туризм (велотуризм) – один з видів туризму, в якому велосипед служить головним або єдиним засобом пересування. Спортивний велотуризм входить, поряд з іншими видами туризму, у Федерацію спортивного туризму України, при яких працюють комісії по всіх видах спортивного туризму, і різні клуби туристів.

Якщо подивитися на розвиток велотуризму в Україні, то йому приділяється зовсім незначна увага. В Одесі є всі умови для розвитку велосипедного туризму. На сучасному етапі здійснюються одноденні велопоходи. Однак це найчастіше неофіційні тури, вони організуються любителями, шляхом створення зустрічей за допомогою соціальних мереж. Такі самобутні подорожі здійснюються на невеликі відстані, найчастіше навколо Хаджибейського та Куяльницького лиманів. Поблизу пляжу «Дельфін», на березі моря, розташований самодіяльний полігон, для гонок і змагань. Це різноманітні гірки, споруджені з підручних матеріалів, землі та глини. Тут щорічно проходять різні змагання.

Окрім знаменитого лабіринту катакомб, під Одесою та передмістями є порожнечі природного походження – карстові печери, воронки і тріщини, що виникли в результаті розмивання вапняку підземними водами в післяпонтічний час. Вони служать для пізнавальних цілей в палеонтологічному музеї-заповіднику ОНУ ім. І.І. Мечникова [13].

У Криму відомо близько 800 печер, 50 з яких є пам'ятками природи. Одна з найвідоміших і обладнаних печер Криму – це Мармурова печера, яка удостоїлася звання однієї з найбільш відвідуваних печер планети. Довжина обладнаних маршрутів – близько 1.5 км. Кизил-Коба (Червона печера) – одна з найбільших печер Європи, яка сформувалася з вапняків. Червона печера являє собою розгалужену систему протяжних галерей, вертикальних колодязів, обводнених зон. Деякі ділянки містять до 6 поверхів. Окремі зали мають протяжність 70-80 м, а у висоту – 145 м, наприклад, Зал блакитної капелі. По дну печери протікає підземна річка Су- Учхан. Червону печеру прикрашають сталактити, сталагміти, бахрома, драпірування, кораліти, що приваблює спелеологів і просто туристів не лише з усієї України. Печера Еміне Баїр Хосар або Печера Мамонтів - унікальне місце серед природних феноменів у всій Європі. Печера відмінно обладнана: хороші бетонні сходи з поручнями, майданчики для відпочинку та зупинок туристичних груп.

Індустріальний туризм – дослідження територій, будівель та інженерних споруд виробничого призначення, а також будь-яких занедбаних споруд з метою отримання психічного і естетичного задоволення. Прогулянки по дахах (руфінг, руферство) – це досить небезпечний (зі зрозумілих причин) вид туризму, поширений в основному у великих містах. Люди, які захоплюються спогляданням видів, що відкриваються з міських дахів, називають себе по-різному – «руфери», «дахолази», «кришери», і т.д.

Х гонки (комбінований туризм) – це підтип спортивного туризму, при якому екстремальні туристи досить добре і універсально підготовлені, щоб підійматися на скелі, скакати на коні, сплавлятися на каяку або плоту по порогах, нестися по горах на велосипеді і спускатися по мотузках під водоспадом. Ці люди об'єднуються в команди і беруть участь у змаганнях, мета яких - якомога швидше пройти дистанцію в 3-4 сотні кілометрів,

використовуючи свої навички. Це називається мультиспорт, або екстремальні (частіше навіть пригодницькі) гонки.

Альпінізм – це вид гірського туризму, він вважається одним з екстремальних видів відпочинку. Сьогодні альпінізм являє собою цілу індустрію, яка рівномірно розвивається і популяризується. Як правило, для сходження прийнято обирати літо. Проте любителі гострих відчуттів не зупиняються і взимку, а складні погодні умови і сходи лавин тільки додають гостроти подорожі. У гори йдуть, щоб випробувати себе, ризикнути, подолати все і дістатися до вершини.

Україна має в своєму розпорядженні достатньо перспективні гірськолижні центри. Найвідоміший з них – це Буковель, який знаходиться в оточенні трьох гір (Буковель, Чорна Клева і Довга). Головною особливістю є те, що Буковель – кращий з технічної оснащеності гірськолижний курорт України, що нараховує 42 траси загальною протяжністю 50 км. Кататися тут можна з грудня по квітень. У Буковелі знаходяться траси трьох рівнів складності - сині, червоні і чорні, тому покататися з задоволенням тут можуть як початківці, так і професійні спортсмени, що мають великий досвід.

Більш давній лижний курорт – Славське, яке позиціонується як універсальний курорт, завдяки унікальним нерівномірним боковим схилам. Приїхати сюди покататися можуть, як досвідчені екстремали, так і новачки. Деякі траси для катання затвердила Міжнародна Федерація лижного спорту. Добре розвинена інфраструктура, безліч визначних пам'яток вигідно відрізняють Славське від інших лижних курортів.

Драгобрат розташувався в районі гірського масиву Близниця біля підніжжя гори Стіг. Перебуваючи на стику альпійських лугов і хвойних лісів, Драгобрат захопить кожного унікальною красою карпатської природи. Центр дозволяє насолодитися гірським відпочинком в горах завдяки відрізаності курорту від навколишніх сіл і міст. Головною особливістю Драгобрату, що приманює любителів зимового відпочинку, є унікальні погодні умови. Курорт оточують гори у формі підкови, завдяки чому сніг тут лежить дуже довго і сезон катання триває з листопада по травень. На курорті є траси різної складності, загальною протяжністю 10 км. Крім того, тут знаходяться траси міжнародного класу для фрістайлу.

Досить молодий, але вже дуже популярний курорт Мигово розташувався біля підніжжя мальовничих вершин буковинських Карпат Стіжок і Кичера недалеко від урочища Солонець. Сніг тут випадає у великій кількості, досить рано, і тримається, як правило, з грудня по березень. Тут багато різних трас, доповнених мальовничою буковинською природою. Траси в Мигово, загальною протяжністю 3300 м, різні по складності. Тут є траси слалому, що використовуються для змагань, як національного, так і міжнародного рівня, сертифіковані спуски.

Висновки. Спортивний туризм з кожним роком привертає все більше і більше людей, фанатів спортсменів і просто любителів здорового способу життя. Чим країна економічно розвиненіша, тим більше місце в житті

людей і економіки країни в цілому займає спортивний туризм. До того ж країна володіє ресурсами, які і дозволяють розвивати спортивний туризм. При розвиненій інфраструктурі для спортивного туризму країна стає привабливою для туристів, які шукають емоційну розрядку в співпереживанні за улюблену команду або гравця

Використані джерела:

1. Васильев В.В. Менеджмент туризма/ В.В. Васильев – М.: Проспект, 2001. – 376 с.
2. Григорьев В.Н. Водный туризм/ В.Н. Григорьев - М., Профиздат, 1990. — 302 с.
3. Зінько І.З. Організаційно-економічні особливості розвитку нових видів спортивного туризму в Україні / І.З. Зінько / Вісник Львівського інституту економіки і туризму. – Львів: СПОЛОМ, 2006. - №1. С.42-45.
4. Зорин И.В. туризм как вид деятельности / И.В. Зорин, Т.П. Каверина, В.А. Квартальнов. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 288 с.
5. Зорин И.В. Энциклопедия туризма: Справочник. / И.В. Зорин – М. : Финансы и статистика, 2003. – 386 с.
6. Квартальнов В.А. Туризм: Теория и практика : в 5-ти томах. Гуманитарные проблемы развития туризма: история и современность. / В.А. Квартальнов – М.: Финансы и статистика, 1998. –Т.1. – 192 с.
7. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні/ В.Ф. Кифяк. – Чернівці : Книги XXI, 2003. – 300 с.
8. Кляп М.П. Сучасні різновиди туризму / М.П. Кляп. – К. : Знання, 2011. – 334 с.
9. Любіцева О. О. Туризмознавство: вступ до фаху / О.О. Любіцева. В.К. Барницька. – К.: вид. Київський університет, 2008. – 335 с.
10. Мальська М. П. Менеджмент туризму/ М. П. Мальська. В.В. Худо. - Львів: Видавничий центр ЛНУ, 2002. – 295 с.
11. Мальська М.П., Туристичне країнознавство. / М.П. Мальська, М.З. Гамкало, О.Ю. Бордун. Європа. - Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 172 с.
12. Молодецкий А.Э. Современные особенности круизного туризма в Украинском Причерноморье/ А.Э. Молодецкий, С.Ю. Веретюк / Вісник одеського національного університету, географічних та геологічних наук 2010. Т. 15. Вип. 10 - С. 152-157.
13. Сайт «Все о туризме и путешествиях». – Режим доступу до сайту: http://guide.travel.ru/france/midi_pyrenees/